

İSTANBUL'DA HALKA ADANMIŞ BİR BAYRAM: BAHAR VE ÇİÇEK BAYRAMI

Mustafa MUTLU*

ÖZ

1950 yılından itibaren İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Fahrettin Kerim Gökay'ın girişimleriyle İstanbul halkının eğlenebilmesi, birbiriyle kaynaşması amacıyla Bahar ve Çiçek Bayramı kutlanmaya başlanmıştır. Tam olarak kaç yıl kutlandığına dair net bir bilgi olmasa da, yapılan araştırmalarda 1962 yılına kadar kutlandığı tespit edilmiştir. Bahar ve Çiçek Bayramı'nda, halkın vakit geçirip eğlenebileceği birçok etkinlik yapılmıştır. Bunlar arasında gazino ve eğlence yerlerinde ses sanatçılarının konserleri, kukla, Karagöz hokkabaz gösterileri, orta oyunları ve diğer çeşitli eğlencelerden başka, Gülhane Parkı'nın çocuk bahçesi olarak ayrılan yerinde bir lunapark gibi çocukların eğlenceleri için vücuda getirilen tesisler ile birçok sergi açılması ve yapılan müsabakalar bayram kutlamalarına renk katmıştır. Bahar ve Çiçek Bayramı halka sunduğu kültürel eğlence ve etkinlikler ile insanların sosyalleşmesini ve kaynaşmasını sağladığı gibi bayramın yapıldığı tarihi Gülhane Parkı'nın zarar görmesi açısından noksanları da olmuştur. Bayramın kutlandığı dönemlerde kısa süreli "Bahar ve Çiçek Bayramı" adında bayramda yapılan etkinliklerin duyurulması ve Türk halkının kolayca gelişmelerden haberdar olabilmesi için bir gazete dahi çıkartılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bahar ve Çiçek Bayramı, Gülhane Parkı, Fahrettin Kerim Gökay, İstanbul, Bayram kutlamaları, Hatıra Serisi Posta Pulları.

A FESTIVAL WHICH DEDICATED TO PEOPLE IN İSTANBUL: SPRING AND FLOWER FESTIVAL

ABSTRACT

Since 1950, by the enterprise led by Governor of Istanbul, Fahrettin Kerim Gökay, the celebrations for the Festival of Spring and Flower had begun for the entertainment of inhabitants and coming of them together. Although there isn't clear information about exactly how many years it was celebrated, in the research,

---

* Bartın Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Okutmanı. E-posta: mustafamutluizmir@hotmail.com

it was identified that it was celebrated until 1962. During Spring and Flower Festival, there were several activities for the people to entertain and spend joyful times. In the clubs and entertainment venues, apart from the concerts of singers, shows by puppets, Karagöz, jugglers, theatre-in-the-round and other shows; the competitions, opening of numerous exhibitions and the foundation of a Lunapark for the purpose of entertaining children in a section of Gülhane Park had given a novel touch to the festival. Although, the Spring and Flower Festival provided chance for the socialization and contact of people with cultural entertainment and activities offered to the public, there was inadequacies in terms of damage it had given to historical Gülhane Park where the Festival was organized. During the celebrations, a newspaper was issued for a short period of term under the title of "Spring and Flower Festival" in order that the activities of Festival were declared for the informing of Turkish people about the recent developments.

Keywords: *Spring and Flower Festival, Gülhane Park, Fahrettin Kerim Gökay, Istanbul, Spring Celebrations, Commemorative Series Postage Stamps.*

Giriş

Kaşgarlı Mahmut'un tespitine göre, Farsça kökenli bir kelime olan ve bezrem/bezram kelimesinden türeyen "bayram" dini veya milli açıdan özel öneme sahip olan ve topluca kutlanan gün anlamına gelir.¹ Ortak değerleri yaşatan, birlik ve beraberliği geliştiren, toplum fertlerinin kaynaşmasına vesile olan ve milli değerlerin anılmasını sağlayan bu günlere, tarih boyunca bütün toplumlarca önem verilmiş ve bu bayram günleri, bütün toplum tarafından neşe ve sevinç içinde, çeşitli eğlence ve etkinliklerle kutlanmıştır.

İnsanlık tarihine bakıldığında, kutlanan bayramların genellikle dini bir temele dayandığı görülmektedir. Bu tarz bayramlar, o dine mensup toplumların bütün fertleri tarafından kutlanmıştır. Müslümanlarda dini bayramlar, İslamiyet'in kabulü ile başlayan Ramazan ve Kurban bayramlarıdır. Bazı toplumlarda ise hayatlarını etkileyen ve milli değer taşıyan bir takım günler vardır. Milli bayram diyebileceğimiz bu günlerde milli duyguların pekişmesi, bu günlerin bireylerin bilincinde yer etmesinin büyük önemi vardır. Ayrıca bu günler ulus olma bilincini ve ulusça aynı kaderi paylaşma gücünü de kuvvetlendirir. Türklerde milli bayramların kutlanması Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine rastlamaktadır. Osmanlı Devleti'nin herhangi bir günün resmi bayram olarak kabul edip kutlaması ise İkinci Meşrutiyet'in ilan edildiği günün ilk resmi milli bayram günü

¹ Sargon Erdem, "Bayram", **İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 1992, s. 257; Salim Koca, "Eski Türklerde Bayram ve Festivaller", **Türkler Ansiklopedisi**, C. III, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 79.

olarak kabul edilmesiyle olmuştur.² Yine İstiklal-i Osmanî³ ve İdman Bayramları⁴ da Osmanlı Devleti'nde kutlanan milli bayramlar olarak kabul edilmektedir. TBMM'nin açılması ile ülkede yeni bir döneme girilmiştir. Cumhuriyet Türkiye'sinde ise 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ün Anma Gençlik ve Spor Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı ve 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı gibi Milli Mücadele ile başlayarak farklı tarihlerde ortaya çıkan ve günümüzde de devam edip ülke genelinde kutlanan milli bayramlar vardır.⁵

Türk tarihinde, resmi olmayan ancak gerek matem ve gerekse sevinç günlerini anma maksadıyla, örfî anlamda kutlanan birçok bayramın Türk sosyal hayatında yer aldığı da bilinmektedir. Türk toplumunun sosyal hayatında farklı bir yer tutan bu günler, Yuğ törenleri mahiyetinde, matem günlerini anma biçiminde kutlandığı gibi; Bahar bayramı, Nevruz, Koç katımı, Saya, Hidrellez adıyla belli bir günün sevincini yâd etme olarak da anılmışlardır.⁶ İşte bu çalışmada, resmen bayram kabul edilmeyen, ama ismi çerçevesinde bayram olarak zikredilen Bahar ve Çiçek Bayramı'ndan bahsedilmiştir.

Bahar ve Çiçek Bayramı Demokrat Parti döneminde İstanbul'a özgü bir bayram olarak kutlanmaya başlanmıştır. İstanbul'a özgü bir bayram olduğundan dolayı yerel bir bayram olarak da nitelendirilebilir. Gülhane Parkı'nda gerçekleştirilen bu bayramın sabit bir tarihi yoktur. Başlangıç ve bitiş tarihleri İstanbul Belediyesi tarafından belirlenen Bahar ve Çiçek Bayramı, 1 Mayıs Bahar bayramından farklı bir etkinlik olup, İstanbul Belediyesi tarafından tertiplenmiş ilkbahar-yaz aylarını kapsayan halkın dinlenip vakit geçirebileceği bir festival biçimindedir.⁷ Bu çerçevede Belediye tarafından bir komisyon oluşturulup bayram için gerekli hazırlık ve düzenlemeler tertip edilmiştir.

² Fahri Taş, "Türk Meclislerinin Kabul Ettiği Bayramlar", **Türkler Ansiklopedisi**, C. XVI, Yeni Türkiye Yayınları, İstanbul 1992, s. 656.

³ Hakan Uzun, "Türk Yurdu'nda 1913 Yılı İstiklal-i Osmanî Günü Kutlamaları" **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, C. VI, Sayı: 1 (Mart 2009), s. 128-141; Mehmet Şahingöz, "Osmanlı'dan Milli Mücadeleye İstiklal-i Osmanî Günü Kutlamaları", **Osmanlı**, C. I, Ankara, 1999, s.194-201.

⁴ Mehmet Ö. Alkan, "Osmanlı İdman Bayramı'ndan Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramına" **Toplumsal Tarih**, Sayı: 211, (Temmuz 2011), s.30-41.

⁵ Bengül Salman Bolat, **Milli Bayram Olgusu ve Türkiye'de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1923- 1960)**, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2007, s. 39, 44, 45.

⁶ Taş, **a.g.m.**, s. 656.

⁷ **Cumhuriyet**, 23 Ocak 1954, s.2; **Cumhuriyet**, 19 Şubat 1954, s.2; **Milliyet**, 16 Ağustos 1958, s. 1; **Milliyet**, 23 Ağustos 1955 s. 4.

Çalışmada, Bahar ve Çiçek Bayramı'nın ne amaçla kutlandığı, böyle bir kutlamaya neden gerek duyulduğu, Gülhane Parkı'nın Bahar ve Çiçek Bayramı'ndaki yeri, bayramın sağladığı faydalar ve sebep olduğu zararlar gibi konular incelenmiştir. Bununla birlikte bayramın beşinci yılında çıkarılmaya başlanan ve bayramla aynı isimde olan *Bahar ve Çiçek Bayramı Gazetesi*'nden de bahsedilmiştir.

Çalışmada, Bahar ve Çiçek Bayramı Gazetesi başta olmak üzere diğer süreli yayınlar kaynak olarak kullanılmış olup İstanbul ile alakalı yazılmış kitap ve ansiklopediler de çalışmanın temelini oluşturmuştur.

1. İstanbul'da Bahar ve Çiçek Bayramı Kutlamaları

Bahar ve Çiçek Bayramı, İstanbul halkının, İstanbul halkı arasında da bilhassa orta ve dar gelirliilerin çocukları ile beraber eğlenmeleri için İstanbul Valisi ve Belediye Reisi Ord. Prof. Fahrettin Kerim Gökay'ın⁸ eseri olarak ilk defa 1950 yılında tertip edilmeye başlanmıştır.⁹

İstanbul'da eğlence yerlerinin Anadolu yakasına uzak olması, Anadolu yakasında oturanların eğlenmek için büyük zahmetlere katlanmasını icap etmiştir. Mesire yerleri, korular, bahçeler, Adalar ve Boğaziçi gibi yerlerde; plajlar, Florya, Kadıköy semtlerinde; salon eğlenceleri de Beyoğlu kısmında bulunduğundan, buralara taşınmak zahmetli bir iş idi. Bu durumu gören Fahrettin Kerim Gökay'ın girişimleriyle Gülhane Parkı¹⁰'nda

⁸ Ord. Prof. Fahrettin Kerim Gökay, 10 Ocak 1900 yılında Eskişehir'de doğmuştur. 1922 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirmiş, Avusturya ve Almanya'da Nöroloji dalında ihtisas yapmış ve bu dalda Ordinaryüs Profesörlüğe kadar yükselmiştir. 1949 - 1957 yıllarında İstanbul Valiliği ve Belediye Başkanlığı görevlerini birlikte yürütmüştür. 1957 - 1960 yılları arasında İsviçre Büyükelçiliği, 1961'de Milletvekiliği, 1962'de İmar Ve İskân Bakanlığı, 1963'de Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı görevlerinde bulunmuştur. İstanbul Lions Kulübü, Sosyal psikiyatri ve Yeşilay gibi birçok dernek kurmuş ve başkanlığını yapmıştır. 1974 yılında Prof. Fahrettin Kerim Gökay Vakfı'nı kurmuş ve tüm mal varlığını bu vakfa tahsis etmiştir. Tıp ve siyaset dünyasının renkli siması Ord. Pof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay 22 Temmuz 1987 yılında vefat etmiştir. <http://www.fahrettinkerimgokayvakfi.org/kurucu.html> (16.08.2015). Fahrettin Kerim Gökay hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Hakkı Civelekler, **Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay Hayatı, Kişiliği, Eserleri**, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yakın Çağ Tarihi Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2011; Merve Yalman, **Fahrettin Kerim Gökay'ın İstanbul Valiliği ve Belediye Başkanlığı (1949-1957)**, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.

⁹ Reşat Ekrem Koçu, **İstanbul Ansiklopedisi**, C. IV, Neşriyat Kollektif Şirket, İstanbul, 1960, s. 1858.

¹⁰ İstanbul ilinin Eminönü ilçesinde yer alan tarihi bir parktır. Alay Köşkü, Topkapı Sarayı ve Sarayburnu arasında yer alır. Gülhane Parkı, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Topkapı Sarayı'nın dış bahçesiydi ve içinde bir koru ve gül bahçelerini barındırırdı.

ilerleyen yıllarda bir gelenek halini alan Bahar ve Çiçek Bayramları kutlanmaya başlanmıştır.¹¹ Bu sayede İstanbul şehremini operatör Cemil Paşa (Topuzlu) zamanında düzenlenerek 1912 yılında park haline gelen Gülhane Parkı¹²'nin ihmal yüzünden halkın rağbetini kaybeden ve işsiz güçsüz kimselerin toplandığı bir yer halinden çıkarak, bayram günlerinin her saatinde Boğaziçi'nin temiz havasıyla ve sularıyla yıkanan güzel bir köşesi haline geldiği söylenmektedir.¹³ Basında çıkan yazılarda Gülhane Parkı'nın Bahar ve Çiçek Bayramlarının yapılmaya başlandığı tarihe kadar bu çeşit kalabalığı sinesinde toplayamadığı belirtilmektedir.¹⁴

İstanbul şehremini operatör Cemil Paşa (Topuzlu) zamanında düzenlenerek 1912 yılında park haline getirildi ve halka açıldı. Toplam alanı 163 dönüm kadardır. Parkın girişinde sağ tarafta İstanbul şehremini ve belediye başkanlarının büstleri vardır. Ayrıca, Sarayburnu kısmında Atatürk'ün Cumhuriyetten sonra dikilen ilk heykeli (3 Ekim 1926) bulunur. Heykel, Avustralyalı mimar Kripel tarafından yapılmıştır. Parkın ortasından iki yanı ağaçlı yol geçer. Bu yolun sağında ve solunda dinlenme yerleri, çocuk bahçesi bulunmaktadır. Boğaza doğru kıvrılarak inen yokuşun sağında ise Romalılardan kalma Gotlar Sütunu vardır. Parkın Sarayburnu kısmı eskiden Sirkeci demiryolu hattı üstünden bir köprüyle ana parka bağlıydı. Bu kısım sonradan sahil yolu (1958) ile parktan ayrıldı. Atatürk, latin harflerini halka ilk defa bu parkta 1 Eylül 1928 tarihinde gösterdi. Atatürk'ün naaşı Ankara'ya gönderilirken, İstanbul'daki son tören Gülhane Parkı'nın Sarayburnu bölümünde 19 Kasım 1938 tarihinde yapıldı. Tabut, top arabasından 12 general tarafından alınarak Yavuz zırhlısına götürülmek üzere rıhtımdaki bir dubaya yanaşan Zafer destroyerine konuldu. Yıllardır çok kötü ve harap bir şekilde bulunan park 2003 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek, eski görkemli günlerini aratmayacak bir duruma getirildi. Bkz. [http://harika.istanbul.gov.tr/ Default.aspx?pid=12920](http://harika.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=12920) (16.08.2015).

¹¹ **Bahar ve Çiçek Bayramı**, Sayı: 1, 26 Haziran 1954, s. 1.

¹² Gülhane'nin park haline gelişi Birinci Dünya Savaşından hemen önce İstanbul Şehremini Cemil Paşa (Topuzlu) tarafından gerçekleştirilmiş olup, Cemil Paşa Gülhane'yi park haline getirmişini şu sözlerle nakletmektedir: "Malum olduğu üzere büyük şehirlerde bağlı, bahçeli evler ve konaklar hemen yoktur. Oralar ahali sabahtan akşama kadar işleriyle güçleriyle yorulduktan sonra akşamüzeri temiz havadan istifade etmek için gayet mükemmel ve muntazam surette vücuda getirdikleri umumi bahçelere şitap ederek o günkü yorgunluklarını sıhhi ve fenni bir surette telafi ederler. Memleketimizde vaktiyle büyük konaklar ve büyük bahçeler bulunurdu. Şimdi ahali tezayüd ve işgalat tekessür etti. Eski bahçeli evler; dar ve muzlim hanelere ve apartmanlar inkılâp etti. Burada da memur, tüccar, esnaf vesair ahali sabahtan akşama kadar çalışıyorlar, yoruluyorlardı. Fakat Avrupalılar gibi saf hava alacak, istirahat edecek yerlerden, bahçelerden mahrum idiler. Halkı ba-husus kadınlarımız ve çocuklarımızı bu mahrumiyetten kurtarmak ve bu suretle sıhhat-ı umumiyyeye hizmet etmiş olmak için Topkapı Saray-ı Hümayunu bahçesinin umumi bir park suretinde tanzim edilmek üzere tahsis buyurulmasını hak-i pay-ı şahaneden istirham ettim." Osman Nuri Ergin, **İstanbul Şehreminleri**, Haz: Ahmet Nezih Galitekin, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 1996, s. 311.

¹³ Rakım Ziyaoğlu, **İstanbul Kadınları - Şehreminleri - Belediye Reisleri ve Partiler Tarihi 1453-1971**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1971, s. 402-403.

¹⁴ **Milliyet**, 22 Temmuz 1954, s. 2.

2. Bahar ve Çiçek Bayramı'nın Yapılış Amacı

Bahar ve Çiçek Bayramı'nın amacına bakıldığında, bayram yalnız gülüp eğlenmek için değil, aynı zamanda İstanbul'da şehirciliğin gelişimi bakımından bir değeri içinde barındırması dolayısıyla da kutlanmaya başlanmıştır. Daimi bir eğlence yeri olarak Gülhane Parkı'nda insanların birbirine değer vermesi, birbirini incitmemesi, insanların birbirini sevip saymasıyla birlikte vatandaşlık duygularının gelişme imkânı bulunduğu bir yer olması bakımından da bayramın önemli bir yeri vardır.¹⁵

Bunun yanında bayram süresince açılan stant ve sergilerle, ülke içinde satış yapan firmalar mamullerini halkın huzuruna çıkarma ve halka tanıtma fırsatı bulmuşlardır. Bu sayede bayramın, alışverişin artması ve ticari hayatın hareketlenmesi bakımından da önemli bir amaca hizmet ettiği söylenebilir.

Fahrettin Kerim Gökay, Bahar ve Çiçek Bayramı'nın yapılış amacını bayramın açılış konuşmalarında şu şekilde ifade etmektedir:

“Ben hemşehrilerinin bol bol eğlenmesini istiyorum. Bunun için parasızlık bir mani teşkil etmemelidir. Vatandaş pahalı olduğu için eğlenceye mi gidemiyor, eğlenceyi biz onun ayağına getireceğiz. Nitekim işte bu bahar şenliklerini de onun için yapıyoruz”¹⁶

“Eğlencelerin yapılmasının sebebi vali ve belediye başkanı olduğum zaman hemşehrilerime verdiğim sözü yerine getirmektir. Gülhane parkı deniz ile ormanın bileştiği, dünyanın en güzel bir yeridir. Arzum, buranın Viyana'nın meşhur parklarına benzetmektir. Bundan başka, hıdrellez hakiki halk bayramıdır ve baharın başlangıcıdır. Aynı zamanda bir memleket için, çiçekçiliğin gelişmesi o memleketin iktisadiyeti ve ticari hayatı için önemlidir. Kan'da ve Nis'te bulunduğum zaman çiçek bayramlarını görmüştüm. Bunu İstanbul'da da yapmak isterim. Ayrıca bir ruh hekimi olmaklığım dolayısıyla, neşenin hayattaki kudretinden hemşehrilerimin de faydalanmalarını isterim. Şuna kaniim ki, cemiyet için yaşamak insanın ömrünü uzatır.”¹⁷ “Onun için Bahar ve çiçek bayramı İstanbul'un hoş bir toplantı ve sevinç günüdür.”¹⁸

Fahrettin Kerim Gökay'ın dile getirdiği üzere insan sosyal bir varlıktır ve bu yüzden gerekli ihtiyaçlarını ancak toplumsal hayata karışarak giderebilir. Böylelikle günün stresinden bir nebze olsun uzaklaşmak isteyen İstanbul halkının rahatlaması için bu şenlikler önemli bir rol üstlenmiştir.

¹⁵ Türk Tiyatrosu Aylık Sanat ve Tiyatro Dergisi, s. 1.

¹⁶ Milliyet, 12 Nisan 1954, s. 6.

¹⁷ Milliyet, 04 Mayıs 1950, s. 2.

¹⁸ Türk Tiyatrosu Aylık Sanat ve Tiyatro Dergisi, s. 1.

Bu çerçevede bayramın halkı mesut etme adına önemli bir işlevi olduğunu da söylemek mümkündür.

3. Bahar ve Çiçek Bayramı'nın Süreci

Kaç yıl kutlandığına dair net bir bilgi olmamakla birlikte Demokrat Parti döneminde kutlanmaya başlayan Bahar ve Çiçek Bayramı'nın merhum tarihçi ve yazar Reşat Ekrem Koçu İstanbul Ansiklopedisi'nde, 1950-1957 yılları arası sekiz sene tekrar edildiğini, 1958 yazından itibaren de kutlamanın terk edildiğini dile getirmiştir.¹⁹ Ancak yapılan incelemelerde bayramın 27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleştirilen askeri darbeden dolayı yapılamaması dışında 1962 yılına kadar kutlandığına dair bilgiler mevcuttur.²⁰ 1950 yılında yapılan birinci bahar bayramı 3 gün sürmüştür ve bu süre zarfında halkın ilgisini çeken bu şenliklere 200.000 kişi iştirak etmiştir.²¹ Katılımın yüksek olması²² ilerleyen süreçte şenliklerin uzatılmasına vesile olmuş ve F.K. Gökay her geçen yıl kutlamaların süresini arttırmıştır. Bu çerçevede 1951'de 5 gün zarfında 300.000 kişi gezmiş, 1952'de 7 gün içinde 500.000 kişi gelmiş, 1953'de 45 gün süren bayramı 800.000 kişi kutlamış, 1954'de bu müddet 70 güne çıkarılmış, bu arada parkı 1.200.000 kişi²³ ziyaret etmiş²⁴ ve 750.000 lira hâsılat elde edilmiştir.²⁵ Bahar ve Çiçek Bayramının 90 gün sürdüğü 1955 yılında Gülhane Parkı'na tam 1.500.000 İstanbullu gelmiş ve 1.000.000 lira hâsılat elde edilmiştir.²⁶ 1957 yılında ise üç milyona yakın ziyaretçi tarafından gezilmiştir.²⁷ İstanbul belediyesi bu bayram dolayısıyla her sene önemli bir gelir elde etmiş, 1957 yılına gelindiğinde bayramdan elde edilen hâsılat 1.800.000 lira olmuştur.²⁸

¹⁹ Koçu, a.g.e., s. 1858.

²⁰ *Cumhuriyet*, 9 Haziran 1962, s.2; *Milliyet*, 18 Şubat 1962, s. 2.

²¹ *Türk Tiyatrosu Aylık Sanat ve Tiyatro Dergisi*, Bahar ve Çiçek Bayramı Özel Sayısı, Yıl: 24, Sayı: 279 (Haziran 1954), s. 1.

²² İstanbul Büyükşehir Belediyesi 1950'lerde İstanbul nüfusunu 1.166.477, 1955'lerde 1.533.822 olarak belirtmektedir. 1950 yılında üç gün gibi kısa bir sürede kutlamalara 200.000 kişinin gelmesi ülke nüfusuna oranla önemli bir sayıdır. <http://www.ibb.gov.tr/TR/BilgiHizmetleri/Istatistikler/Documents/demografi/t211.pdf> (19.08.2015)

²³ *Cumhuriyet*, 16 Ağustos 1954, s. 2; *Milliyet*, 18 Ocak 1956, s. 3.

²⁴ Bahar ve Çiçek Bayramı Gazetesine göre ise bayramın kaç gün kutlandığına dair bilgiler farklılık göstermektedir. Bu çerçevede 1951'de 3 gün, 1952'de 12 gün, 1953'de 39 gün, 1954'te ise 81 gün sürdüğü belirtilmektedir. Bkz. *Bahar ve Çiçek Bayramı*, Sayı: 1, 26 Haziran 1954, s. 1; *Bahar ve Çiçek Bayramı*, Sayı: 8, 14 Ağustos 1954, s. 1.

²⁵ *Milliyet*, 16 Ağustos 1954, s. 1.

²⁶ A.g.g., 23 Ağustos 1955, s. 4.

²⁷ *İstanbul'un Kitabı*, İstanbul Vilâyeti Neşriyat ve Turizm Müdürlüğü, İstanbul, 1958, s. 158.

²⁸ *Milliyet*, 20 Ağustos 1957, s. 2.

1954 yılında Gülhane Parkı ile birlikte Üsküdar Şemsipaşa'da yapılmaya başlanan Bahar ve Çiçek Bayramı, 1958 yılından itibaren ise Yenikapı, Vatan Caddesinde de yapılmaya başlanmış, Gülhane Parkı ise yeniden ağaçlandırılarak çevre düzenlemesine gidilmiştir.²⁹

4. Bayram Hazırlıkları

Bahar ve Çiçek Bayramı hazırlıkları için Belediye bünyesinde bir komite kurulup gerekli olan hazırlıklar bu komite tarafından düzenlenmiştir. Hazırlıklar aylar öncesinden başlayıp bayramın açılacağı güne kadar yoğun bir program dâhilinde çalışılmış, bayramda işlerin daha intizamlı yürütülmesi için komite tarafından tedbirler alınmıştır.

Bayram zamanı karadan otobüs, denizden vapur ve motorlar temin edilmiş, bayramın açılış gününden itibaren Gülhane Parkı'nda İstanbul'a gelecek yabancılara her türlü bilgi verebilecek bir servis bulunmuş olup Gülhane Parkı'na giriş ücreti 25 kuruş olarak belirlenmiştir.³⁰ Ayrıca Bahar ve Çiçek Bayramlarının yapıldığı süre zarfında giriş ücretlerinin arttırılmaması da halkın şenliklere katılmasını kolaylaştırıcı bir etken olması bakımından dikkat çekici bir durumdur.³¹ Bu şekilde bayram zamanı elde edilen hâsılâtın bir kısmı Gülhane Parkı'nın imar ve ihyasına ve gelecek yıl yapılacak olan şenlikler için yeni eğlence yerlerinin yapılmasına harcanmıştır.³²

Yukarıda da değinildiği üzere her geçen yıl halkın bayrama büyük ilgi göstermesi ve bıraktığı hâsılâtın artması belediyeyi farklı seçeneklere yöneltmiştir. Bu amaçla daha geniş çapta bir oluşum vücuda getirmek üzere 1953 yılından itibaren bayram süresince şenliklere gelen insanların hizmetine sunulması için esnafın satış yapacağı seyyar barakalar muayyen tipler halinde Belediye tarafından inşa edilip ve esnafa kiralanmıştır.³³ Gülhane Parkı'nda yer kiralamak isteyenlerden İstanbul Belediyesinde Bahar ve Çiçek Bayramı Komitesi Başkanlığına bir dilekçe ile müracaat etmesi istenmiştir.³⁴ Halkın yoğun ilgisini çeken bu satış yerleri esnafı memnun ederken, Belediye de kiraladığı bu barakalar sayesinde önemli bir kazanç kapısı oluşturmuştur.

²⁹ *Cumhuriyet*, 8 Nisan 1955, s. 6; *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1959, s. 2; *Milliyet*, 31 Ağustos 1958, s. 2; *Milliyet*, 17 Nisan 1959 s. 2; *Milliyet*, 30 Nisan 1959, s. 2.

³⁰ Koçu, a.g.e., s. 1858; *Akşam*, 22 Mayıs 1954, s.2; *Akşam*, 26 Mayıs 1954, s. 2; *Cumhuriyet*, 18 Mayıs 1955, s. 2; *Milliyet*, 03 Mayıs 1950, s. 2.

³¹ *Cumhuriyet*, 9 Haziran 1962, s.2.

³² *Akşam*, 22 Mayıs 1954, s.2; *Cumhuriyet*, 23 Mayıs 1950, s.3; *Cumhuriyet*, 8 Temmuz 1953, s.2; *Cumhuriyet*, 21 Mayıs 1950, s. 3.

³³ *Milliyet*, 23 Şubat 1953, s. 2.

³⁴ Koçu, a.g.e., s. 1858.

Yine Bahar ve Çiçek Bayramının tertibi münasebetiyle Gülhane Parkı'nda halkın ihtiyacını karşılayacak çeşitli tesisler yapılmış, yolları asfaltlanmış ve Parka umumi tenvirat³⁵ lambaları konularak her mevsimde geceleri de halkın parkı gezmesi temin edilmiştir.³⁶

5. Bayram Açılışı

Basında verilen bilgilere göre, bayram kutlamaları genellikle Vali Fahrettin Kerim Gökay tarafından başlatılmıştır. Akabinde ilk olarak mükâfatlı çiçek alaylarının geçit resmi yapılmış³⁷, açılışta yapılacak bu defileye her arzu eden çiçekle süslenmiş arabaları ile katılabilmişlerdir. Süslenmiş arabaları ile alaya katılmak etmek isteyenler Belediye tarafından belirlenmiş bir tarihe kadar Gülhane Parkında İstanbul Belediyesi Bahçeler Müdürlüğüne yazılı veya sözlü olarak kayıt yaptırılmaları istenmiştir.³⁸

Bayram sabah saatlerinde Taksim'de yapılan törenle başlanmış, şenliklere katılacak çiçek arabaları başta şehir bandosu olmak üzere sıra ile İstiklal Caddesi, Tepebaşı, Atatürk köprüsü ve Bulvarı, Aksaray, Beyazıt ve Divanyolu'nu takiben Gülhane Parkı'na gelmiş ve burada yapılan müsabakaya iştirak etmişlerdir. Müsabaka sonunda birinci, ikinci, üçüncülüğü kazananlara ayrıca ikramiye verilmiştir.³⁹

6. Bayram Kutlamaları

Bayram müddetince Gülhane parkında şehir bandosu, gazino ve eğlence yerleri saz ve ses sanatkârları, Kukla yerinde gündüzleri kukla geceleri Karagöz hokkabaz gösterileri yapılır, orta oyunları ve diğer çeşitli eğlencelerden başka parkın çocuk bahçesi olarak ayrılan yerinde bir lunapark, raylı trenleri, dönme dolaplar, uçan iskeleler kayık salıncakları,

³⁵ Tenvirat; ışıklandırma, aydınlatma anlamına gelmektedir.

³⁶ **İstanbul'un Kitabı**, s. 152; **Akşam**, 21 Mayıs 1954, s. 2; **Cumhuriyet**, 26 Mayıs 1954, s.7.

³⁷ Mükâfatlı çiçek alayları İstanbul Belediyesi tarafından düzenlenmiş bir etkinlik olup, etkinliğe katılan kişiler Gülhane Parkı'nda şenlikler başlamadan önce arabalarını çiçeklerle süsleyerek Taksim'den Gülhane Parkı'na kadar süren alaya iştirak etmişlerdir. Gülhane Parkı'na gelindiğinde burada bir müsabaka yapıp en güzel süslenmiş arabalara nakdi mükâfat verilmiştir.

³⁸ Koçu, **a.g.e.**, s. 1858; **Cumhuriyet**, 30 Mart 1951, s.2; **Cumhuriyet**, 5 Nisan 1951, s.6; **Cumhuriyet**, 7 Nisan 1951, s.5; **Cumhuriyet**, 11 Mart 1954, s.2; **Akşam**, 27 Mayıs 1954, s.3; **Akşam**, 28 Mayıs 1954, s.3; **Akşam**, 20 Mayıs 1955, s.1.

³⁸ **Akşam**, 26 Mayıs 1954; **Milliyet**, 29 Mayıs 1953, s. 6; **Milliyet**, 14 Mayıs 1954, s. 2; **Zafer**, 16 Mayıs 1952, s. 2; **Zafer**, 19 Mayıs 1952, s. 2.

³⁹ **Akşam**, 26 Mayıs 1954; **Milliyet**, 29 Mayıs 1953, s. 6; **Milliyet**, 14 Mayıs 1954, s. 2; **Zafer**, 16 Mayıs 1952, s. 2; **Zafer**, 19 Mayıs 1952, s. 2.

motosiklet ve bisikletle ölüm oyunları gösterileri ve emsali diğer türlü tesisler genç yaşlı her yaştan insanın eğlenmesi için hizmet vermiştir.⁴⁰

Ayrıca bayram boyunca birçok sergi açılmış, bu sergiler halkın hizmetine sunulmuştur. Bunlar arasında Milli Kostümlü Enternasyonal Bebek Sergisi, Ordu Sergisi, Çiçek ve Süs Nebatları Sergileri, Kümes ve Kafes Hayvanları Sergileri, Hava Kurumu Pavyonu, Kuru ve Yaş Meyve Sergileri gibi birçok görsel etkinlik yapılmıştır.⁴¹

Yapılan bu etkinliklerin yanında şenliklerde çeşitli tarihlerde birçok müsabaka da yapılmış ve bu müsabakalar halk nazarında büyük ilgi toplamıştır. Bu çerçevede En Güzel Pavyon, Türk Kuaförleri Fantezi Saç Tuvaleti, Ses Kral ve Kraliçesi, Yağlı Güreş, Sarayburnu'nda Balık Avı Turnuvası, Askeri ve Sivil Bandolar gibi müsabakalar yapılmış olup⁴² Bahar ve Çiçek Bayramı Komitesinin tertiplediği bu defile ve muhtelif müsabakalarda derece alanların madalya ve mükâfatları Fahrettin Kerim Gökay tarafından verildiği basına yansıyan haberlerdendir.⁴³

Bunların yanında farklı bir etkinlik olarak halka ücretsiz gösterilmek üzere dünya futbol karşılaşmalarına ait maçlar ve kültürel mahiyette filmler Bayram Komitesi tarafından temin edilerek Gülhane Parkı'nda halkın seyrine sunulmuştur.⁴⁴

Bahar ve Çiçek Bayramı dolayısıyla Gülhane Parkında Belediye tarafından halkın rahatını, emniyetini, sağlığını ve her türlü ihtiyacını karşılamak için sayısı bini bulan, kontrolör, emniyet memuru, sağlık ekipleri, elektrik arıza grupları, posta, telefon memurları, teknik elemanlar, temizlik işçileri faaliyet göstermiştir.⁴⁵ Bayram dolayısıyla İstanbul Belediyesince görevlendirilen bu görevlilere ise 200 ile 250 lira arası yevmiye sağlanmıştır.⁴⁶

Bahar ve Çiçek Bayramlarında her yıl yenilik olarak farklı düzenlemelerin yapıldığı da görülmüştür. Bu çerçevede 1954 yılında

⁴⁰ *Cumhuriyet*, 26 Mayıs 1954, s.7; *Milliyet*, 22.05.1953, s. 2; *Milliyet*, 29 Mayıs 1953, s. 6; *Zafer*, 16 Mayıs 1952, s. 2.

⁴¹ *Cumhuriyet*, 27 Mayıs 1954, s. 2; *Cumhuriyet*, 18 Mayıs 1955, s. 2; *Cumhuriyet*, 16 Mayıs 1956, s.2; *Akşam*, 21 Mayıs 1954, s. 3; *Milliyet*, 29 Mayıs 1953, s. 6; *Milliyet*, 28 Mayıs 1954, s. 1; *Milliyet*, 01 Haziran 1958, s. 1.

⁴² *Bahar ve Çiçek Bayramı*, Sayı: 12, 25 Haziran 1955, s.1; *Cumhuriyet*, 25 Haziran 1955, s.2; *Cumhuriyet*, 29 Haziran 1955, s. 7; *Cumhuriyet*, 6 Temmuz 1955, s.2.

⁴³ *Milliyet*, 11 Temmuz 1954, s. 3; *Milliyet*, 27 Ağustos 1955, s. 3.

⁴⁴ *Cumhuriyet*, 5 Ağustos 1954, s. 4; *Milliyet*, 15 Temmuz 1955, s. 3.

⁴⁵ *Bahar ve Çiçek Bayramı*, Sayı: 1, 26 Haziran 1954, s. 2; *Cumhuriyet*, 26 Mayıs 1954, s.7.

⁴⁶ *Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi*, Fon no: 30 18 1 2 - Kutu no: 143 - Dosya no: 87 - Sıra no: 1; *BCA*, Fon no: 30 18 1 2 - Kutu no: 148 - Dosya no: 33 - Sıra no: 18.

Belediye Bahar ve Çiçek Bayramı Komitesi Gülhane'de 1000 çocuğu sünnet ettirmiş ve sünnet olan çocuklardan hiçbir ücret alınmamıştır.⁴⁷

1954 ve 1955 yıllarında ise Bahar ve Çiçek Bayramında bir yenilik olarak Tekel İdaresinin çıkardığı ve yalnız Gülhane Parkındaki Tekel Pavyonu ile tütüncü barakalarında sattığı sergi sigarası dikkat çekmektedir. 20 adet kalın ve yassı sigarayı ihtiva eden bu mukavva paketler 50 kuruşa satılmış, paketin üstünde Bahar ve Çiçek Bayramı'nın amblemi olan bir kırmızı lale resmi ile lalenin kıvrılmış yaprağı içine Ahırkapı Feneri'nden Sarayburnu'na kadar bir İstanbul silueti konmuştur.⁴⁸ Ayrıca 1955 yılından itibaren Gülhane Parkında akvaryum ile hayvanat bahçesi meydana getirilmiş ve bu suretle Bahar ve Çiçek Bayramı münasebetiyle Gülhane Parkında kültürel tesisler de yer almıştır.⁴⁹

Bununla birlikte 1955 yılından önce Gülhane'de PTT şubesinin bulunmaması, parka eğlenmeye gelenleri müşkül vaziyette bırakmıştır. Telefonla konuşmak, mektup atmak isteyenler dışarıya çıkmak mecburiyetinde kalmıştır. Bu sebeple Belediye PTT idaresi ile anlaşarak bunun için bir pavyon yaptırmış ve PTT'de memur ve personel tahsis etmiştir.⁵⁰ Böylelikle bayrama eğlenmeye gelen insanlara kolaylık sağlanmış ve güzel bir gün geçirmelerine çalışılmıştır.

1950 yılında İstanbul'da Gülhane Parkında İstanbul Valisi ve Belediye Reisi Fahrettin Kerim Gökay tarafından tesis edilen Bahar ve Çiçek Bayramı için Türkiye PTT İdaresi dört parça puldan oluşan bir hatıra serisini 19 Mayıs 1955 senesinde kullanıma çıkarmıştır. Ankara'da Yeni Desen Matbaasında danteller hariç resim, yazı ve rakamları ihtiva eden Bahar ve Çiçek Bayramı hatıra serisi posta pulları ellişer tabakalar halinde basılmıştır. 1955'de bayramın devamı müddetince (20 Mayıs-20 Ağustos) Gülhane parkında bir PTT şubesi açılmış ve bu şubede özel bir damga kullanılmıştır. Bu pulların tedavülden kaldırılma tarihi 31 Aralık 1960 olarak tespit edilmiştir.⁵¹

1960 yılında da İstanbul Bahar ve Çiçek Bayramı vesilesiyle PTT Umum Müdürlüğü tarafından bir hatıra pul serisi çıkartılmıştır. Biri 105, diğeri 75, üçüncüsü 40, dördüncüsü de 30 kuruş değer taşıyan dört puldan ibaret bu seri 4 Haziran 1960 günü tedavüle arz edilmiştir. Birer milyon tirajı bulunan pullardan 105 kuruş değere sahip olanda lale, 75 kuruşlukta

⁴⁷ Bahar ve Çiçek Bayramı, Sayı: 5, 24 Temmuz 1954, s. 1.

⁴⁸ Koçu, a.g.e., s. 1859; Cumhuriyet, 29 Mart 1954, s.2; Cumhuriyet, 9 Mayıs 1954, s.3.

⁴⁹ İstanbul'un Kitabı, s. 152.

⁵⁰ Bahar ve Çiçek Bayramı, Sayı: 5, 24 Temmuz 1954, s. 2.

⁵¹ Cumhuriyet, 18 Mayıs 1955, s. 2; Koçu, a.g.e., s. 1860-1861.

gül, 40 kuruşlukta yasemin, 30 kuruşlukta da karanfil resmi vardır. İlk üç pul üç renkli, sonuncusu dört renklidir. İsviçre’de Courvoisler matbaasında 100 er pulluk tabakalar halinde basılmıştır.⁵²

7. Bahar ve Çiçek Bayramı’nın Çevreye ve Topluma Etkileri

Bahar ve Çiçek Bayramı’nın İstanbul halkı için birçok faydası olduğunu söylemek mümkündür. Bahar ve Çiçek Bayramı Gazetesi bütün eğlencelerin, görülmeye, seyredilmeye değer yerlerinden başka Bahar ve Çiçek Bayramının en büyük faydasının, Gülhane Parkı’na halkın akın etmiş olduğunu, evlerinde sıkılan bir vatandaşı ailesi ile birlikte Gülhane Parkı’na getirmenin büyük bir iyilik olmasının önemli olduğunu dile getirmiştir.⁵³

Bahar ve Çiçek Bayramı Gazetesi sahibi ve yazarı Mustafa Kızıltan ise bayramın faydasını şu şekilde ifade etmektedir:

“Şehrin göbeğindeki şu Gülhane Parkı dünyanın en güzel yerlerinden biridir. Burası yıllardan beri unutulmuş ve terkedilmiş bir halde idi. Halk burasının mevcudiyetinden bile habersizdi. Sayın Gökay burasını bir halk cenneti haline getirdi. Beş yıldan beri Gülhane Parkında Bahar ve Çiçek Bayramı adı altında halka ucuz ve güzel eğlenceler sağlanıyor. Halk çoluğu çocuğu ile geliyor, 25 kuruşa eğleniyor, neşeleniyor, hava alıyor, dinleniyor, vakit geçiriyor. Hele İstanbul semtinin az kazançlı halkı, artık Beyoğlu’nun yol ve kahrını çekmekten tamamen kurtuldu. Gülhane Parkı pek güzel, pek temiz ve pek dürüst bir eğlence yeri. Aileler için toplu vakit geçirecek en mükemmel yer.”⁵⁴

Bu gibi faydalarının yanında memleket iç ve dışından turist çekmek suretiyle İstanbullularla maddi menfaatler sağlanması; esnafa görgü, bilgi vermek, rekabet hissiyle her sene daha güzelini, daha iyisini yapmaya çalışarak, kalkınmasına sebep olması, öğretici mahiyeti taşıyan lunapark gösterileri, kültür filmleri, çiçek, fidan, kümes hayvanları, el işleri ve yerli fabrika mamullerinin sergileri, tropikal balıklardan oluşan akvaryum ve hayvanat bahçeleri vesaire gibi tesislerin halkın görgüsünü arttırarak bu işlerle meşgul olanları teşvik etmesi, ülke mamullerinin memlekette tanınmasına hizmet etmesi, bayram münasebetiyle yüzlerce sahne, ses, saz, dekorasyon, ressam, müzisyen sanatkârlarımızla idari işlerde çalışan vatandaşlara iş temin edilip, kalkınmalarına yardım edilmesi gibi faydalarını göz ardı etmemek gerekir.⁵⁵

Bahar ve Çiçek Bayramı’nın faydaları olduğu gibi halkın dikkat çektiği noksanlarından söz etmek de mümkündür. Halk ile yapılan

⁵² *Milliyet*, 28 Haziran 1960, s. 4.

⁵³ *Bahar ve Çiçek Bayramı*, Sayı: 1, 26 Haziran 1954, s. 3.

⁵⁴ *A.g.g.*, Sayı: 3, 10 Temmuz 1954, s. 1-2.

⁵⁵ *A.g.g.*, Sayı: 9, 4 Haziran 1955, s. 1-2; *Cumhuriyet*, 8 Mayıs 1957, s. 3.

röportajlarda yiyecek ve içecek maddeleri parkta hem pahalı satıldığı, hem de sıhhi şartlara çok az riayet edildiği; simit, çörek, pasta gibi mamuller de açıkta bırakıldığı, bundan başka, limonata, portakal suyu ve emsali şerbetler de evsafa uygun olmadığı belirtilmektedir.⁵⁶ Bu durum üzerine ilerleyen yıllarda halkın menfaatini korumaya yönelik Belediye Zabıtan ekipleri vazifelendirilse de bir gazetenin verdiği bilgiye göre, belediyenin konu üzerine fazla ehemmiyet göstermemesi sıkıntıların devam etmesine sebep olmuştur.⁵⁷ Ayrıca İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Fahrettin Kerim Gökay'ın Bahar ve Çiçek Bayramı dolayısıyla tebdil-i kıyafet ile gizlice dolaşıp şenlikleri teftiş ederek eksiklikleri tespit ettiği basına yansıyan haberlerdendir⁵⁸.

Bahar ve Çiçek Bayramı'nın icra edildiği 1954 senesinde hesaplar tetkik edildiğinde Tertip Komitesi'nin birçok kimseye usulsüz para dağıttığı, Bahar ve Çiçek Bayramı'nda çalışmak üzere istenen vasıflara haiz olmayan müstahdem aldığı ve yüksek ücretler verdiği, işe eski tarihlerde başlamış gösterip çalışmadıkları zamanın parasını verdiği, müstahdemlerin çalışmalarını ve devamlarını kontrol etmemesi, çalışmadıkları halde çalışır göstermesi, belirsiz kişilere para tahakkuk ettirdiği iddia edilmiştir. Ayrıca hiçbir işte çalıştırılmadığı halde İstihbarat Teşkilatı adı altında görevlendirilen 60 kişiye açıktan binlerce lira verildiği söylenmiş, bunun üzerine Belediye müfettişleri tarafından Bahar Bayramı hesapları tetkik edilmiştir.⁵⁹ Bu süre zarfında yolsuzluklarla ilgili olarak belediye Masraf Müdürüne tahkikat sonuna kadar işten el çektirmiştir.⁶⁰ Yaşanan bu olaylardan sonra gelecek şenlikler için yeni esasları ihtiva eden talimatnameda, geniş bir kadro ile açılan Bahar ve Çiçek Bayramı'nda 41 kişinin çalıştırılması, bunun dışında memur ve müstahdem alınmaması belirtilmiştir.⁶¹

Bahar ve Çiçek Bayramı münasebetiyle Belediye tarafından Gülhane Parkında çalıştırılan gişe ve kontrol memurunun kimi zaman aylık ücretlerinin zamanında ödenmemesi; şenliklerin üzerinden üç dört ay geçmesine rağmen Gülhane Parkı'nın kapısına yapılan süslemelerin kaldırılmaması ve bunların kötü bir görüntü oluşturması basına yansıyan önemli sorunlardan olmuştur.⁶²

⁵⁶ **Milliyet**, 05 Haziran 1954, s. 2.

⁵⁷ **Cumhuriyet**, 22 Mayıs 1957, s. 2; **Cumhuriyet**, 11 Haziran 1958, s. 2.

⁵⁸ **Bahar ve Çiçek Bayramı**, Sayı: 2, 3 Temmuz 1954, s.1; **Yeni Ulus**, 8 Haziran 1954, s. 3.

⁵⁹ **Milliyet**, 08 Ağustos 1954, s. 1; **Cumhuriyet**, 15 Ağustos 1954, s. 2; **Cumhuriyet**, 17 Ağustos 1954, s. 2; **Cumhuriyet**, 18 Ağustos 1954, s. 2; **Cumhuriyet**, 22 Şubat 1957, s. 5.

⁶⁰ **Cumhuriyet**, 5 Şubat 1955, s. 2.

⁶¹ **A.g.g.**, 17 Mart 1956, s. 5.

⁶² **A.g.g.**, 13 Ağustos 1957, s. 3; **A.g.g.**, 27 Kasım 1954, s. 3.

Bayramlarda göze çarpan aksaklıklarla beraber kutlamaların yapıldığı Gülhane Parkı'nın da zarar görmesi önemli bir noksan olarak dikkat çekmektedir. 1950 ve 1951 yılları istisna edilirse, Gülhane Parkında 1952 yılından itibaren her sene en az bir ay devam etmek üzere kurulan altı sergi-panayır, eğlence sahaları ile satış ve teşhir barakalarının yapılması için bir kısım ağaçların kesilmesine, bir kısım ağaçların da bayramın devamı müddetince türlü vesilelerle gerilen teller ve çakılan çivilerle tehlikeli şekilde zedelenmesi dolayısıyla eski ve tarihi bir sarayın has bahçesi olan bu güzel parkın göz ile görülür şekilde harap olmasına sebep olmuştur.⁶³ Bu sebeple çevre düzenini ve bunun için de turizm endüstrisinin gerekli tesisleri ele alınırken, tabiat ve kültürü değerlendirmekte ciddi bir gözden geçirme gerekmektedir. Şehirlerin en değerli çevrelerini gezmek belli kurallara bağlı olmalıdır. Değerin fiyatı ödenmedikçe, değer istediği çevre ve şartlar içinde saklanmadıkça hak ettiğinden pek çok şey kaybetmesi mümkün görünmektedir.

8. Bahar ve Çiçek Bayramı Gazetesi

Bahar ve Çiçek Bayramı kutlanmaya başladığı tarihten dört yıl sonra 1954 yılında *Bahar ve Çiçek Bayramı* adında bayrama özgü bir gazete de çıkarılmaya başlanmıştı. Gazetenin çıkış amacı ilk sayısına şu şekilde yansımıştır:

“Beş yıllık bir tecrübeden sonra, Bahar ve Çiçek Bayramı, beynelmilel değer taşıyan sergileri, lunaparkları, sirki ve çeşitli eğlence yerleriyle İstanbul halkının hatta bütün yurdun akın akın ziyaret ettiği bir mekân haline gelmişti. Bütün memleketi sinesinde taşıyan Gülhane Parkı'nın güzelliğini, eğlence zenginliğini ve gördüğü geniş alaka dikkate alınarak İstanbullulara, iç ve dış turistlere daha yakından tanıtmak amacıyla 1954 yılından itibaren Bahar ve Çiçek Bayramı'nın devam ettiği zamanlarda bu gazete haftada bir ve Cumartesi günleri çıkmıştır.”⁶⁴

Bahar ve Çiçek Bayramı gazetesi, İstanbul'da Vakıf Matbaasında basılmış olup sahibi Mustafa Kızıltan'dır. Gazetenin kaç yıl çıktığına dair net bir bilgi olmasa da yapılan literatür taramasında iki yıldan fazla çıkmadığı görülmüştür.

Gazetenin içeriğine bakıldığında adından da anlaşılacağı üzere bayram odaklı bir gazetedir. Gazetede çıkan haberlerin çoğunluğunu bayramda yaşanan olaylar oluşturmaktadır. Bu çerçevede bayramda açılan sergiler, yapılan müsabakalar, konserler, kurulan stantlar, eğlence yerleri, halkın

⁶³ Koçu, a.g.e., s. 1859.

⁶⁴ *Bahar ve Çiçek Bayramı*, Sayı: 1, 26 Haziran 1954, s. 1.

bayrama ilgisi, bayramın işleyişi, bayramın sağladığı fayda ve ortaya çıkardığı zararlara dair yazılar gazetenin başköşesinde yer bulmuştur. Ayrıca gazetede bayrama iştirak eden Safiye Ayla, Perihan Sözeri, Şadan Adanalı⁶⁵, İsmail Dümbüllü⁶⁶, Suzan Köktürk⁶⁷, Şemsi Yastıman⁶⁸, Radife Erten⁶⁹, Ayten Arıkan⁷⁰ Semiramis Zorlu⁷¹ gibi dönemin meşhur sanatçılarının Gülhane ile alakalı nutukları da önemli bir yer tutmaktadır.

İstanbul'un tarihini anlatan yazılar, İstanbul Belediyesinin sunduğu hizmetler, şehirde yapılan düzenlemeler de gazetede çıkan önemli haberlerdir.⁷²

Fahrettin Kerim Gökay'ın İstanbul Belediye Başkanlığı ve Valiliğine gelmesinden bir yıl sonra kutlanmaya başlayan ve kendisiyle özdeşleşen Bahar ve Çiçek Bayramı, kendisinin Belediye Başkanlığı ve Valilik görevlerini bırakarak İsviçre'nin Bern büyükelçiliği görevine getirilmesi⁷³ ile önemini kaybetmeye başlamıştır. 1958 ve 1959 yıllarında kutlanmaya devam eden bayram, 27 Mayıs 1960 tarihindeki askeri darbe sebebiyle o yıl yapılamamıştır.

En son 1962 yılında yapıldığı tespit edilen şenliklerden 26 yıl sonra 1987 yılında Bahar ve Çiçek Bayramı'na benzer şekilde geleneksel "*Gülhane Şenlikleri*" yapılmaya başlanmış, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi'nin düzenlediği Gülhane Şenlikleri süresince, Gülhane Parkı'nda hazırlanan stantlarda, çeşitli firmaların tanıtım ve satışı yapılmış, şenliklerde İstanbul Belediye Konservatuvarı Topluluğu, Belediye Tiyatroları ve folklor ekipleri tarafından gösteriler yapılmış, ünlü ses sanatçıları konserler vermiştir.⁷⁴ Ayrıca Gençlik Festivali⁷⁵, Çocuk ve Çiçek Bayramı⁷⁶ Bilge Yemek Yarışmaları⁷⁷ gibi çeşitli etkinlikler yapıldığı da basına yansıyan haberlerdendir. Basında yapılan araştırmalarda bu şenliklerinde 1994 yılına kadar sürdüğü tespit edilmiştir.⁷⁸

⁶⁵ A.g.g., Sayı: 3, 10 Temmuz 1954.

⁶⁶ A.g.g., Sayı: 5, 24 Temmuz 1954.

⁶⁷ A.g.g., Sayı: 6, 31 Temmuz 1954.

⁶⁸ A.g.g., Sayı: 7, 7 Ağustos 1954.

⁶⁹ A.g.g., Sayı: 8, 14 Ağustos 1954.

⁷⁰ A.g.g., Sayı: 9, 4 Haziran 1955.

⁷¹ A.g.g., Sayı: 15, 16 Temmuz 1955.

⁷² A.g.g., Sayı: 5, 24 Temmuz 1954; A.g.g., Sayı: 8, 14 Ağustos 1954; A.g.g., Sayı: 10, 11 Haziran 1955; A.g.g., Sayı: 12, 25 Haziran 1955.

⁷³ Yalman, a.g.t., s. 128.

⁷⁴ Cumhuriyet, 24 Haziran 1987, s. 13.

⁷⁵ Milliyet, 15 Mayıs 1988, s. 3.

⁷⁶ A.g.g., 1 Mayıs 1988, s. 3.

⁷⁷ A.g.g., 12 Temmuz 1990, s. 3.

⁷⁸ Cumhuriyet, 18 Şubat 1994, s. 18; Milliyet, 16 Eylül 1994, s. 3.

Sonuç

İstanbul halkı için önemli bir etkinlik olan ve İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Fahrettin Kerim Gökay'ın girişimleriyle ortaya çıkan Bahar ve Çiçek Bayramı ilk başta Gülhane Parkı'nda, daha sonra Üsküdar Şemsipaşa, Yenikapı, Vatan Caddesinde de kutlanan yerel bir etkinliktir. Başlangıcında sadece üç gün süren Bahar ve Çiçek Bayramı, halkın gösterdiği ilgi ve alaka karşısında her geçen sene daha da uzatılmış ve üç dört aya varan bir şenlik halini almıştır. Böylelikle İstanbul Belediyesi halkı memnun etmesiyle beraber yaptığı icraatlar ile şenliklerden belediye bütçesine bir kazanç da sağlanmıştır.

Fahrettin Kerim Gökay bu oluşum ile özellikle orta kesim halk başta olmak üzere tüm İstanbullulara hizmet adına önemli bir etkinliğin yolunu açmış, içinde barındırdığı unsurlarıyla halkı eğlendirirken, aynı zamanda onların sosyalleşmesini, topluma katılması adına önemli bir katkı sağlamıştır. Ayrıca böyle bir etkinlik ile Osmanlı döneminde Şehremini Operatör Cemil Paşa tarafından inşa ettirilen ve İstanbul'un en güzel yerlerinden biri olan Gülhane Parkı, bayram evveline kadar, başıboş kimselere düşüp kalktığı bir yer durumundaydı. Genel itibariyle küçük bir grup dışında İstanbulluların hiç rağbetini görmeyen ve hiç de böyle bir kalabalığı sinesinde toplayamayan Gülhane Parkı, bayram sayesinde İstanbul halkı için önemli bir uğrak yeri olmuştur.

Bununla birlikte Gülhane Parkı'nın üç dört ay boyunca insan yığınını içinde barındırması, kutlamanın yapıldığı tarihi mekâna da zarar vermiş ve 1958 yılına gelindiğinde Bahar ve Çiçek Bayramı kutlamaları başka mekânlara kaydırılmıştır. Ancak Bahar ve Çiçek Bayramı Gülhane Parkı ile özdeşleşmiş bir etkinlik olduğu için bundan sonra yapılan şenlikler eskisi kadar rağbet görmemiş ve ilerleyen süreçte kutlanmasından vazgeçilmiştir.

Her ne olursa olsun Fahrettin Kerim Gökay'ın tesis ettiği Bahar ve Çiçek Bayramları, sergi ve panayırıları İstanbul şehri için elzem bir etkinlik olmuştur. Fahrettin Kerim Gökay yaptığı bu oluşum ile bir takım noksanları olsa da hem ülkede üretim yapan firmaların halk nazarında tanıtılması adına hem de İstanbul halkının hoşça vakit geçirebileceği bir etkinlik olarak kayda değer bir yarar sağlamıştır.

KAYNAKÇA**Arşivler****Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)**

BCA, Fon no: 30 18 1 2 - Kutu no: 143 - Dosya no: 87 - Sıra no: 1.

BCA, Fon no: 30 18 1 2 - Kutu no: 148 - Dosya no: 33 - Sıra no: 18.

Kitaplar

Ergin, Osman Nuri, **İstanbul Şehreminleri**, Haz: Ahmet Nezh Galitekin, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 1996.

İstanbul'un Kitabı, İstanbul Vilâyeti Neşriyat ve Turizm Müdürlüğü, İstanbul, 1958.

Koçu, Reşat Ekrem, **İstanbul Ansiklopedisi**, C. IV, Neşriyat Kollektif Şirket, İstanbul, 1960.

Ziyaoğlu, Rakım, **İstanbul Kadıları - Şehreminleri - Belediye Reisleri ve Partiler Tarihi 1453-1971**, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1971.

Makaleler

Alkan, Mehmet Ö., "Osmanlı İdman Bayramı'ndan Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramına" **Toplumsal Tarih**, Sayı: 211, Temmuz 2011.

Koca, Salim, "Eski Türklerde Bayram ve Festivaller", **Türkler Ansiklopedisi**, C. III, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.

Şahingöz, Mehmet, "Osmanlı'dan Milli Mücadeleye İstiklal-i Osmanî Günü Kutlamaları", **Osmanlı**, C. I, Ankara, 1999.

Taş, Fahri, "Türk Meclislerinin Kabul Ettiği Bayramlar", **Türkler Ansiklopedisi**, C. XVI, Yeni Türkiye Yayınları, İstanbul 1992.

Türk Tiyatrosu Aylık Sanat ve Tiyatro Dergisi, Bahar ve Çiçek Bayramı Özel Sayısı, Yıl: 24, Sayı: 279 (Haziran 1954).

Uzun, Hakan, "Türk Yurdu'nda 1913 Yılı İstiklal-i Osmanî Günü Kutlamaları" **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, C. VI, Sayı: 1 (Mart 2009).

Sürelî Yayınlar

Akşam Gazetesi

Bahar ve Çiçek Bayramı Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi

Yeni Ulus Gazetesi

Zafer Gazetesi

Tezler

Bolat, Bengül Salman, **Milli Bayram Olgusu ve Türkiye’de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1923- 1960)**, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2007.

Civelekler, İsmail Hakkı, **Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay Hayatı, Kişiliği, Eserleri**, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yakın Çağ Tarihi Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2011.

Yalman, Merve, **Fahrettin Kerim Gökay’ın İstanbul Valiliği ve Belediye Başkanlığı (1949-1957)**, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.

İnternet Kaynakları

<http://harika.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=12920>, 16.08.2015.

<http://www.fahrettinkerimgokayvakfi.org/kurucu.html>, 16.08.2015.

<http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/BilgiHizmetleri/Istatistikler/Documents/demografi/t211.pdf>, 19.08.2015.